

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ЯК ОХОРОНА ПРАЦІ ТВОРЦЯ

*Тарасенко М. В., студ. (гр. СГ-51, ВПІ КПІ ім. Ігоря Сікорського);
Мітюк Л. О., доц., к.т.н. (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Анотація. Проаналізовано поняття авторського права. Визначена послідовність вирішення проблеми відмови замовника від оплати творчої праці. Запропоновані варіанти вирішення питання про порушення авторського права у різних ситуаціях.

Ключові слова: авторське право, закон, фрілансер, віддалена робота, творча праця, договір, замовник.

Abstract. The concept of copyright is analyzed. The sequence of solving the problem of failure of the customer to pay for creative work has been determined. The options for addressing the issue of copyright infringement in various situations were offered.

Keywords: copyright, law, freelancer, distant work, creative work, contract, customer.

Вступ. В період розвитку технологій зріс попит на віддалену роботу. Люди працюють на себе, тому свої права приходиться захищати самому, а іноді це дуже непросто.

В українському законодавстві є статті, які захищають авторські і суміжні права, але, на жаль, люди в цьому мало обізнані. Найбільше від цього страждають працівники творчих професій: художники, дизайнери, фотографи, письменники.

Аналіз стану питання. За даними різних джерел, Україна посідає перше місце в Європі і четверте в світі за кількістю фрілансерів. Більшість з них зареєстровані як ФОП у Єдиному державному реєстрі фізичних та юридичних осіб. Художники пишуть картини на замовлення, дизайнери створюють сайти і логотипи, тобто вони створюють щось нове, чого ніхто раніше не бачив. Тому їх твори потребують захисту. Авторське право дозволяє їм творити та заробляти на творчості.

Мета роботи: проаналізувати стан захищеності авторських прав в Україні.

У 1994р. Верховна Рада України створила закон «Про авторське право і суміжні права». Цей Закон охороняє особисті немайнові і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва - авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення - суміжні права. В ньому вказано, що автор - фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

Авторське право виникає автоматично в момент створення твору: ніхто не має права публікувати або використовувати його в комерційних цілях без дозволу автора. Воно не потребує формальностей. Його не можна передати: навіть якщо

письменник написав книгу і продав її або передав права на її використання, то він все рівно залишається автором [1].

Матеріали і результати досліджень. Право на використання в комерційних цілях – право автора, якщо інше не вказане у договорі. Основні види договорів:

- ліцензійний договір: передача прав на використання твору за певну винагороду в певних межах, указаних у договорі;
- договір про передачу (відчуження) оригіналу об'єкта авторського права: автор продає оригінал, але може розповсюджувати копії;
- договір про передачу виключних прав: передача всіх прав на твір;
- договір про створення на замовлення: залежить від ситуації і домовленості.

Іноді необхідно проконсультуватися з юристом, щоб знати, який саме тип договору необхідний в тій чи іншій ситуації.

Але деякі копіюють те, що створив автор, не питаючись дозволу. Це незаконно і з цим треба боротись. Тому необхідно користуватись запобіжними заходами.

Необхідно закріпити за собою твір, наприклад, опублікувати в журналі, брошурі чи соціальній мережі. Тоді ні у кого не виникає сумніву, хто автор. Можна використовувати знак копірайту або написати «всі права захищені». Хоча ці методи не мають ніякої юридичної сили, але показують, що автор обізнаний з авторським правом.

Але якщо автор з якоїсь причини не хоче показувати свій твір або хоче заробити на ньому, то він має обмежити до нього доступ: або взагалі не публікувати, або публікувати фрагмент, завантажити фото з низькою роздільною здатністю і т.д. Крім того, існують способи, які захищають твір: водяні знаки, блокатори, посилання «лише для перегляду».

Якщо твір все-таки скопіювали, потрібно дотримуватись такої послідовності:

1. Зібрати докази. Пред'явити ескізи, публікації. Якщо це фото, то можна зібрати фото з інших ракурсів і з іншими налаштуваннями. Це те, чого точно не знайдеться у «злодія».

2. Звернутися до тієї особи, що скопіювала. Бажано проконсультуватися з юристом, він підкаже, як правильно написати вимоги, які докази зібрати.

3. Якщо ця особа відмовиться або ніяк не відреагує, тільки тоді можна звертатися до суду і вимагати компенсації.

Іноді трапляються такі курйози, що визначити авторство складно навіть у суді. У 2011р. британський фотограф Слейтер поїхав в індонезійський заповідник фотографувати мавп. Перші дні він вивчав їхні поведки, поки мавпи до нього не звикли. Одна мавпа вихопила у нього камеру і зробила близько сотні фотографій. Деякі з них були досить якісні. Фотографії потрапили в інтернет і були розміщені на одному з фотохостингів. Слейтер пред'явив права на ці фото, але йому відповіли, що автором фото є мавпа, а не він. Але у зв'язку з тим, що тварина не

може бути суб'єктом авторського права, то фотографії можна вважати суспільним надбанням. У 2016р., після п'яти років судових тяжб, авторство було визнано за фотографом, але він повинен сплачувати 25% заробітку від цих фотографій [2].

Буває так, що замовник відмовляється платити або взагалі відмовляється від замовлення, а потім реалізує цей твір чужими руками. У другому випадку, якщо він заплатить, конфлікт вичерпаний.

Замовник робить замовлення і не знає весь процес роботи, він бачить лише вершину айсберга, тому він не розуміє, наскільки складно зробити прості, на перший погляд, речі. Він не винен, що у айсберга є підводна частина, що будь-яка правка може потягнути за собою додаткові задачі, котрі віднімуть багато часу. Тому у договорі має бути вказано про доплату у випадку правок. Правильно складений договір – запорука вдалих стосунків із замовником.

Отже, якщо замовник не заплатив, то процес стягування плати складається з трьох етапів.

Перший етап – переговори. Потрібно дізнатися, чому він не заплатив. Бажано отримати відповідь у письмовому вигляді. Можливо, у нього тимчасові складності.

По-друге, якщо замовник не іде на контакт, грубить у відповідь, необхідно написати письмову претензію. Бажано її складання довірити юристу. В цій претензії має бути вказана вимога до замовника, строки, в які він має виконати свої зобов'язання, і покарання у випадку, якщо він їх не виконає.

Ту можуть бути чотири реакції замовника:

1. Замовник погодиться і заплатить;
2. Замовник погодиться і не заплатить;
3. Замовник не погодиться;
4. Замовник ніяк не відреагує.

У 2-4 випадках можна переходити до третього етапу – судовий розгляд. Але варто пам'ятати, що суди – це довго і дорого, тому конфлікт у 200-1000грн. не вартий суду. Якщо сума більша, юрист допоможе написати заяву, зібрати докази. Це збереже гроші і час.

Але якщо суд задовольнить вимогу, це ще не значить, що замовник заплатить. Суд видає виконавчий лист, а виконавча служба виконує рішення: вона може арештувати власність або накласти арешт на рахунок у банку.

Висновки. Отже, авторське право – це виключне право автора та його сім'ї на свій твір. Воно виникає автоматично зі створенням твору і не передається сторонній особі (крім випадків, коли автор працює в бюро чи студії, і в договорі вказано, що авторське право належить роботодавцю). Порухення такого права є незаконним відповідно до Закону «Про авторське прав і суміжні права».

Література

1. Верховна Рада України (1994). *Закон «Про авторське право і суміжні права»*. Статті 12, 14-16, 21, 31, 34, 50, 52-53 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=0B62IC8D7F>

2. Зразки договорів у сфері авторського права і суміжних прав // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&isSpecial=True&id=b0200e25-efe4-4e97-97d6-1311db749de3&title =Zrazki Primirnikh Dogovoriv U Sferi Avtorskogo Prava I Sumizhnikh Prav](http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&isSpecial=True&id=b0200e25-efe4-4e97-97d6-1311db749de3&title=Zrazki%20Primirnikh%20Dogovoriv%20U%20Sferi%20Avtorskogo%20Prava%20I%20Sumizhnikh%20Prav)